

Citizen Network
FOR A WORLD WHERE EVERYONE MATTERS

OBČANSTVÍ

Metodika pro poskytovatele podpory

Sam Sly a Bob Tindall ● Centre for Welfare Reform

Obsah

Obsah.....	1
Úvod	2
Použití klíčů	4
Jak postupovat	5
Co znamená občanství?.....	6
Co to znamená pro poskytovatele péče	7
Základní úkoly pro poskytovatele	8
Opravdové bohatství.....	10
Skutečné občanství	12
Dobré věci v životě.....	13
Klíč 1 – Smysl	14
Smysluplné plánování	15
Klíč 2 – Svoboda.....	17
Komunikace.....	18
Rady a informace pro rozhodování.....	18
Mluvit za sebe	19
Klíč 3 – Peníze	20
Osobní rozpočty	22
Klíč 4 – Domov.....	23
Klíč 5 – Podpora.....	26
Klíč 6 – Život.....	28
Klíč 7 – Láska.....	30
Představujeme Citizen Network.....	33

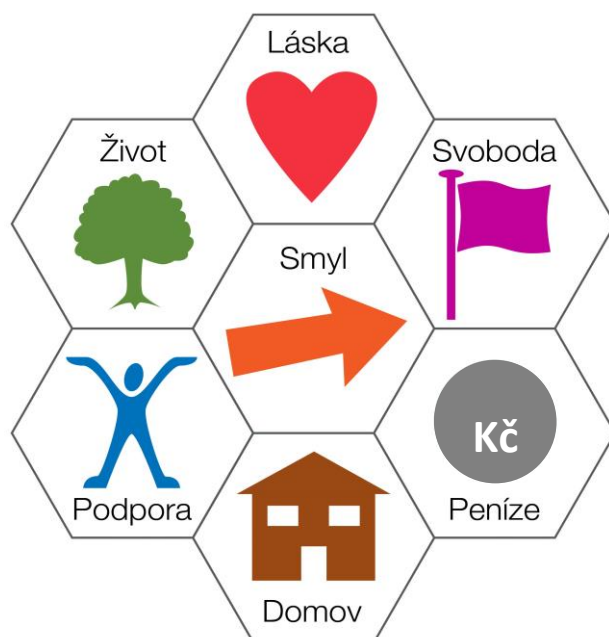
Úvod

Klíče k občanství jsou původně britským konceptem, který vymyslel Simon Duffy a publikoval v roce 2003 jako průvodce, jak poskytovat dobrou podporu lidem s potížemi v učení. Postupně byly zásady přijaty dalšími spolupracovníky poskytujícími podporu lidem s potížemi v učení. Počet profesionálů, kteří vnímají, že tyto zásady platí pro všechny, se stále zvyšuje. Klíče k občanství je publikace, která pomohla mnoha lidem zlepšit jejich životy. Byl to impuls rozvoje skutečného občanství pro všechny.

V roce 2014 Simon Duffy a Wendy Perez zveřejnili revidovanou a jednodušší verzi, nazvali ji Občanství pro všechny. Doplnili ji o další důležitý klíč, kterým je Láska.

Mezi sedm klíčů k občanství patří:

- 1. Smysl:** mít cíle, naděje a sny, představu, jak by měl náš život vypadat a plán, jak toho dosáhnout – směřovat někam.
- 2. Svoboda:** mít kontrolu nad tím, co se kolem mne děje, být schopný vyjádřit se, být slyšen a viděn ve společnosti – mít život ve svých rukou.
- 3. Peníze:** mít dost peněz na to, abych žil dobrý život a mít kontrolu nad tím, na co se peníze použijí.
- 4. Domov:** mít místo, kam patřím, ke kterému mám právní vztah, kde mám pod kontrolou vše, co se tam děje a cítím se tam bezpečně – to je základna pro dobrý život.
- 5. Podpora:** mít kvalitní podporu, která využívá naše dary, talenty a dovednosti a podporuje naše postavení, reputaci, svobodu, naplňování práv a plnění povinností.
- 6. Život:** aktivně přispívat komunitě, ve které žijeme, sdílet vzájemně naše dary, uskutečňovat změny, učit se spolu s ostatními, riskovat a bavit se.
- 7. Láska** – mít vztahy s lidmi, kteří nás mají rádi, hledat přátelství, těšit se ze života, lásky a sexu, být součástí rodiny, vážit si sebe a respektovat práva druhých.

Je znepokojující, že je stále mnoho lidí se zdravotním postižením zneužíváno, upírá se jim šance být skutečnými občany a žít plnohodnotný život.

Myslíme si, že tento stav je nepřijatelný. V roce 2014 se Simon Duffy, Wendy Perez, členové organizace Cornwall People First, Gary Kent z New Key a Sam Sly spojili a začali přemýšlet o tom, jak učinit Klíče k občanství užitečným příspěvkem ke zlepšení života lidí, aby se mohli skutečně stát občany. Pokud sdílíte jejich názor, chcete to změnit a zlepšit život lidí, které podporujete, pak vám tato příručka může pomoci provést kýžené změny.

Občanství a jeho přijetí je samo o sobě **klíčem** ke skutečné sounáležitosti, být ceněný a snažit se o to dobré v životě. Občanství je klíčem k budování dobrého života pro každého. Rozvoj sociálních služeb, které by nestály na principech občanství a nepodporovaly lidi být občany, se v tom případě jeví jako postrádající smysl.

Použití klíčů

Jsme přesvědčení, že **7 klíčů** tvoří základní rámec pro to, co v životě potřebujeme. Každému z nás může pomoci nalézt směr a smysl života. Je to metoda, která může pomoci i lidem se zdravotním postižením a jejich rodinám promluvit o svých právech a o tom, jakou pomoc potřebují od ostatních.

7 klíčů může rovněž přinést kvalitu organizacím, které poskytují služby lidem se zdravotním postižením, obzvláště lidem s potížemi v učení. Každá organizace by měla podporovat lidi v tom, aby se stali občany. K těmto organizacím mohou patřit:

- zřizovatelé služeb pro osoby se zdravotním postižením,
- poskytovatelé služeb pro osoby se zdravotním postižením,
- organizace vzdělávající profesionální pracovníky (pracovníky v sociálních službách, sociální pracovníky, zdravotní sestry),
- organizace poskytující výuku a trénink osobám se zdravotním postižením,
- vyšší odborné školy a denní služby,
- podpůrné organizace (komunitní a rezidenční péče),
- organizace zajišťující bydlení,
- regulační organizace (inspekce kvality služeb, metodici v oblasti zdravotní a sociální péče).

Pro zjednodušení budeme v tomto dokumentu o těchto organizacích mluvit jako o poskytovatelích. Poskytovatelé, kteří se chtějí naučit používat 7 klíčů, mohou získat pomoc např. od organizace Cornwall People First Quality Checker Team a jiných. Více informací naleznete na www.citizen-network.org.

Jak postupovat

Koncept **7 klíčů** může lidem pomoci jednat na třech úrovních a dosáhnout tak plného občanství:

1. Osobní změna

Všichni se musíme zamyslet nad tím, co pro nás znamená občanství. Co mohou lidé se zdravotním postižením udělat pro to, aby změnil věci ke svému prospěchu? Co mohou udělat ti, kteří podporují lidi se zdravotním postižením, aby jim pomohli získat sebedůvěru a znalosti, aby byli schopni promluvit a byli vyslechnuti?

2. Místní změna

Osobní změna může vést ke změnám v našich místních komunitách. Jak se mohou lidé se zdravotním postižením stát dobrými občany místní komunity? Jak mohou pomoci ti, kteří podporují lidi se zdravotním postižením, aby se stali občany, jichž si ostatní cení?

3. Politická změna

Ve společnosti existuje spousta nespravedlnosti. Jak ji mohou lidé se zdravotním postižením změnit na politické, právní a morální úrovni a pomoci tak vybudovat lepší svět? Jak mohou ti, kdo pomáhají lidem se zdravotním postižením, tento proces podpořit?

Co znamená občanství?

Občanství znamená, že lidé jsou různí, ale přitom jsou si rovni. Občanů si vážíme a ceníme si jich pro jejich rozdílnost. Všichni lidé nemusí být stejní. Každý z nás přispívá k životu komunity svým jedinečným způsobem. Rovni jsme si proto, že jsme všichni členy našeho společenství. Občané mají práva, včetně práva na pomoc, kterou potřebují k tomu, aby byli občany. Občané mají povinnosti, včetně povinnosti pomáhat jiným být občany. Občané jsou svobodní, mají mít prospěch ze společnosti a mohou přispívat. Měli bychom mít možnost žít svůj vlastní život, jít svou cestou, ale jako součást komunity. Občanství je důležité, protože se s člověkem jedná s respektem a důstojně. Občanství znamená podílet se na každodenním životě, ne být zastrčen někde v koutě. Lidé se zdravotním postižením nejen mohou být úplnými občany, oni mohou být těmi nejlepšími občany.

Pokud nemáte postižení nebo nějaké rysy, které ostatní lidé vnímají jako odlišné, pak je občanství „dané“. Lidé však často důležitost občanství moc nechápou a nedoceňují. Pro lidi se zdravotním postižením je občanství něco, co je velmi vzdálené a nedosažitelné. Občanství je o tom, jak zajistit, abychom si byli všichni rovni i při nejrůznějších odlišnostech. Všichni bychom si měli být rovni jako občané a jako rovnocenní členové naší komunity. Jako občany by nás měla naše komunita přijmout takové, jací jsme; se všemi našimi dary a odlišnostmi. Občanství je to, jak se nám podaří sladit rovnost a odlišnost uprostřed komunity.

Občanství s sebou nese jak práva, tak odpovědnost, včetně práva na politickou účast, práva být vyslechnut a práva na svobodu projevu. Také právo na práci a smysluplný život, právo na respekt a důstojnost. K právům patří také povinnosti, jako je dodržování zákonů, úcta k ostatním lidem, přispívání společnosti a být produktivní. Lidem se zdravotním postižením, zejména lidem s potížemi v učení, většinou nikdo neřekne, že mají určitou odpovědnost vůči společenství, v němž žijí. A tak jsou u lidí se zdravotním postižením ignorována nejen jejich práva, ale i povinnosti. Dvojnásobné neštěstí.

Co to znamená pro poskytovatele péče

Pokud patříte k lidem, kteří pomáhají lidem se zdravotním postižením vést plnohodnotný život a dostáváte za to plat, nabízíme vám několik základních principů, jimiž byste se měli řídit:

Princip	Proč je důležitý
Zodpovídám se člověku a jeho rodině.	Často se předpokládá, že moc mají v rukou placení profesionálové, ale takto by to nemělo být.
Můžu člověku prokazovat dobré služby jedině tehdy, když si k němu vytvořím vztah.	Vztahy mají zásadní důležitost, abychom mohli druhého pochopit, poznat a pomoci mu vést lepší život.
Je mi jasné, že nejlepším znalcem toho, co člověk s postižením potřebuje, je on sám a jeho nejbližší.	Profesionální podpora je plná případů, kdy si odborníci myslí, že vědí nejlépe, co je zapotřebí, ale bohužel to jen zřídka bývá pravda.
Každý člověk, kterému poskytuji službu, je pro mě zdrojem poučení a osobního růstu.	Znalosti a zkušenosti přicházejí s tím, jak se učíme společně s člověkem se zdravotním postižením a jeho nejbližšími.
Podporu, kterou poskytuji lidem se zdravotním postižením, se snažím neustále zlepšovat.	Jelikož lidé se zdravotním postižením uplatňují svá práva a přebírají povinnosti spojené s občanstvím, začnou vznikat nové výzvy pro ně samotné i pro ty, kdo poskytují profesionální podporu,
Občanství platí pro lidi se zdravotním postižením stejně jako pro mne – zapojit se do reálného života stejně jako ostatní.	Pro lidi je velmi jednoduché vyloučit člověka se zdravotním postižením a očekávat, že téměř ničeho nedosáhne.
Je na mně, abych vyvracel negativní obraz lidí se zdravotním postižením a nízká očekávání, jež vůči nim běžní lidé mají.	Skutečná profesionalita vyžaduje hlubokou znalost, empatii a odvahu.
Pracovat kvalifikovaně a profesionálně znamená jednat jako opravdový občan a pomáhat jiným stát se občanem.	Příliš často se schováváme za roli profesionála, žargon a odborné poznatky, ale nedaří se nám člověka se zdravotním postižením a jeho problémy pochopit.
Učit se a zdokonalovat se znamená riskovat a dělat chyby.	Příliš často neopouštíme svou komfortní zónu a nedovolíme jiným lidem se pohnout, ale tak se nikdy nenaučíme dělat věci jinak.

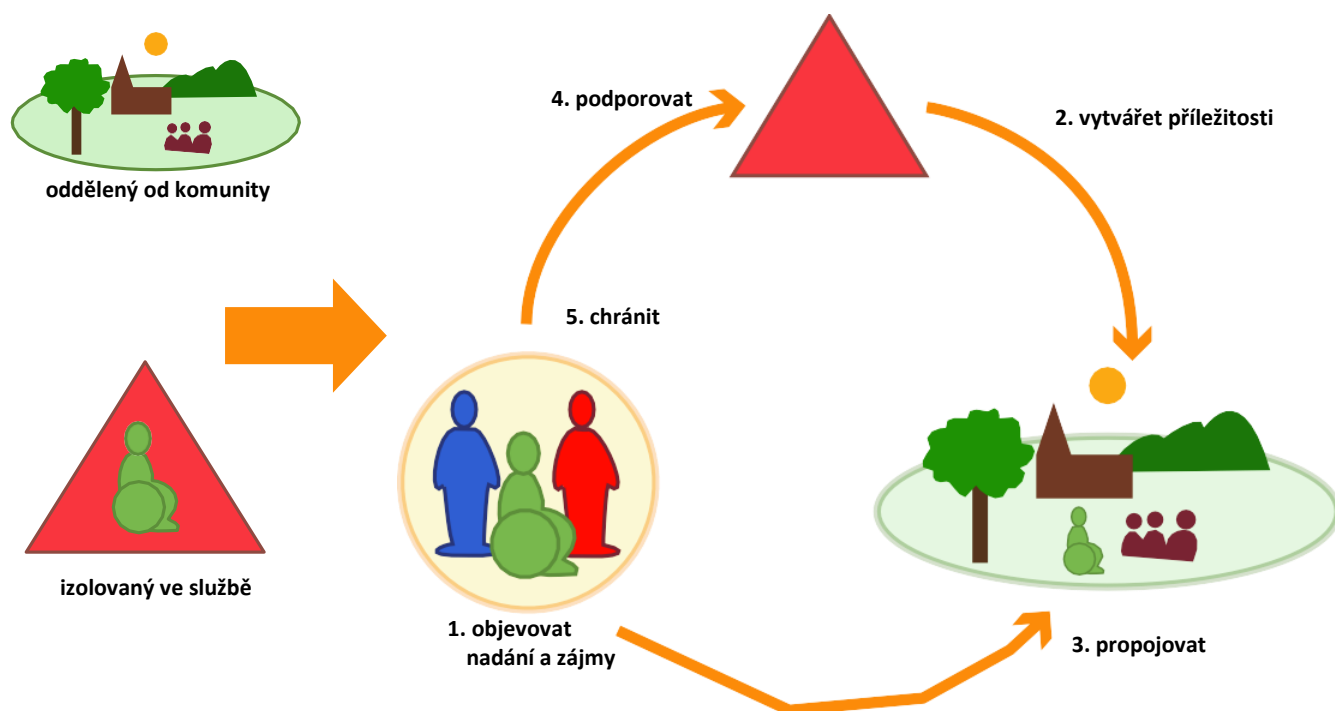
Na začátku 70. let vyslovil novozélandský premiér Norman Kirk myšlenku, která rezonuje i dnes. Řekl, že lidé toho nechtějí moc. Chtějí:

“Někoho milovat, někde bydlet, někde pracovat a mít něco, v co mohou doufat.”

Základní úkoly pro poskytovatele

John O'Brien je jedním z nejvýznamnějších teoretických myslitelů a aktivistů pracujících s lidmi s potížemi v učení. Před mnoha lety popsal Pět základních úkolů, které by měli poskytovatelé péče plnit, aby pozitivně měnili život lidí, jež podporují. (O'Brien, 2011).

Tyto úkoly nelze na straně poskytovatelů redukovat na pouhou rutinu, protože každý z nich je založen na vztahu se skutečným člověkem.

Je na podpůrci, aby dokázal:

1. Objevovat dary a zájmy.

Musíme odhalit a pěstovat to, na čem lidem záleží a co mohou nabídnout. Někdy se stává, že lidem nevěnujeme dostatek pozornosti a času, a tudíž nepřijdeme na to, jaká nadání (dary) a zájmy mají.

2. Vytvářet v komunitě příležitosti.

Zájmy a dary směřují lidi do takových částí komunity, kde se mohou účastnit dění a navazovat kontakty s jinými lidmi. Poskytovatelé by měli tyto příležitosti rozvíjet, to znamená spolupracovat s dalšími lidmi v komunitě a pomáhat lidem se zdravotním postižením nalézt místo, kde mohou být produktivní a oceňovaní.

3. Zajišťovat dobré vazby na druhé lidi.

Dobrá příprava a zavedení změn, které člověk potřebuje, mu pomůže úspěšně využít nové příležitosti. Nejdůležitější je navázání vztahů s lidmi, kteří v nás věří.

4. Poskytovat neustálou pomoc.

Někteří lidé potřebují a budou potřebovat neustálou pomoc, aby se mohli úspěšně účastnit komunitního života. Nejlepší pomoc je taková, která "není vidět", je to podpora podle potřeby. Podpora, jež je důmyslná, napomáhající i výchovná, jež ale nechává prostor pro člověka samotného zapojit se podle vlastní vůle, pomůže člověku navázat opravdová a trvalá přátelství.

5. Chránit.

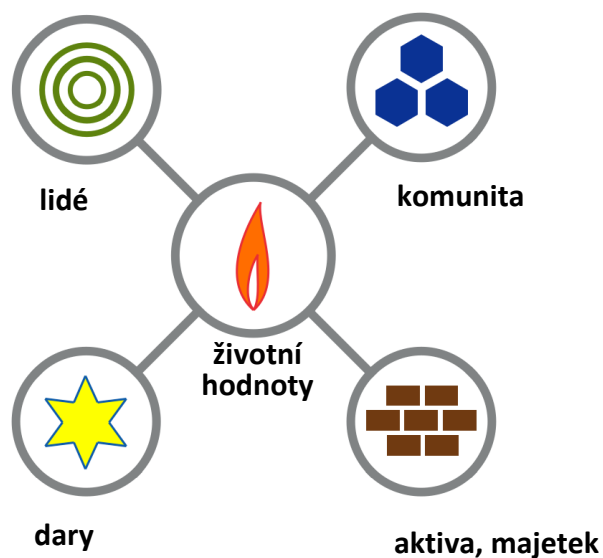
V každé, i sebelíp naplánované situaci, se něco může zvrtnout a mohou nastat problémy. Na poskytovatelích si nejvíce ceníme toho, když otevřeně problém pojmenují a jsou pozitivní a flexibilní při hledání jiných možností. Měli by poznávat a zjišťovat společně s člověkem, kterému pomáhají, jakou podporu potřebuje, aby mohl vést dobrý život.

Plnění těchto pěti základních úkolů zabraňuje tomu, aby lidi se zdravotním postižením potkalo sociální vyloučení, aby žili vně své komunity. Zabraňuje tomu, aby se lidé ocitli zaklesnutí uvnitř služeb.

Tyto základní úkoly byly definovány před mnoha lety, ale jejich platnost je dnes stejná jako tehdy.

Opravdové bohatství

Pippa Murray vytvořila koncept nazvaný **Opravdové bohatství zdrojů**, které pomáhají lidem s potížemi v učení a jejich rodinám vést dobrý život (Murray, 2010).

Všichni máme opravdové bohatství:

1. silné stránky

Všichni máme silné stránky, které tvoří naše dary, schopnosti a dovednosti. Poskytovatelé budou pomáhat lidem, kteří potřebují trochu více pomoci rozvinout, pěstovat a posílit tyto silné stránky do té míry, kdy je ostatní začnou obdivovat.

2. vztahy

Všichni si vytváříme vztahy a jako občané na ně spoléháme. Jsou to vztahy s nejbližší rodinou, přáteli, kolegy z práce, vrstevníky, komunitní sítě a organizace. Někteří lidé potřebují s utvořením a pěstováním takových vazeb pomoc.

3. přístup

Čím větší přístup ke komunitě máme, tím jsme bohatší. Nedostatek informací či absence dovedností potřebných k zajištění přístupu ke klíčovým zdrojům znamená, že někteří lidé budou potřebovat fyzickou i emocionální pomoc s přístupem k širší komunitě.

4. majetek

Příjmy, majetek, úspory, dávky a příspěvky tvoří část bohatství, jež pomáhá lidem vést dobrý život. Lidé potřebují pomoc při hledání práce, aby si zvýšili příjem, poznávání možností, za co jej mohou utratit a jak využít své peněžní bohatství ke zvýšení svého opravdového bohatství.

5. životní hodnoty

Nejdůležitější ze všeho je náš životní postoj, naše hodnoty. Budeme silnější, jestliže si uvědomíme, že každý z nás má nějakou formu opravdového bohatství a budeme se snažit je rozvíjet, využívat a sdílet.

Poskytovatelé musí především pracovat tak, aby se lidé cítili silnější, sebevědomější a optimističtí. Musí v lidi věřit.

Věříme-li, můžeme lidem pomoci dosáhnout jejich cíle s použitím jejich opravdového bohatství. Když je to zapotřebí, poskytovatel musí pomáhat lidem rozvíjet jejich dary, vztahy, usnadňovat přístup ke komunitě nebo hledat finanční zdroje.

Tím, že se zaměříme na opravdové bohatství lidí se zdravotním postižením, pomůžeme jim osvobodit se od závislosti na placených službách.

Skutečné občanství

Skutečné občanství je příručka, která zkoumá význam pojmu občanství ze všech úhlů a vypracovala ji organizace Civitas Vera. Předkládá rámec hodnot, kterými je dobré se v životě řídit a zabývá se tím, jak mohou tyto hodnoty využívat jednotlivci, rodiny, profesionálové, služby a zřizovatelé služeb tak, aby se z nás mohli stát lepší občané. Jádrem je rámec pro občanství, který vychází z oddanosti sedmi hodnotám:

1. podpora a péče,
2. respekt,
3. integrita,
4. pro příští generace,
5. svoboda srdce a mysli,
6. naděje a odvaha,
7. produktivní život a práce.

Nabízí rámec, podle něžž mohou občané společně přemýšlet o kvalitě svého občanství. Může to vést k činu. K činu, který bude autentický, vědomý a morální. Občanství znamená jednat společně, znamená kolektivní akci, kolektivní sílu. Takový proces může tedy začít jediné zevnitř.

Pro poskytovatele služeb a profesionály, kteří v nich pracují, je velmi důležité poznání, že bereme své občanství vážně a že jsme hluboce oddaní těmto hodnotám, jež jsou v našem životě a práci tak důležité.

Dobré věci v životě

Wolfensberger byl přesvědčen, že naše společnost často "shazuje" a diskriminuje lidi s potížemi v učení (Thomas and Wolfensberger, 1999). Nepohlíží na ně jako na plnohodnotné občany, často se s nimi zachází špatně a často jsou vystavováni systematicky a někdy celoživotně negativním zkušenostem, jako např.:

1. Pohlíží se na ně a zachází se s nimi jako s "nenormálními", lidé se na ně dívají negativně jako na někoho, kdo je jiný a má negativní rysy.
2. Odmítá je komunita, společnost, a dokonce i rodina a služby.
3. Jsou jim připisovány negativní společenské role, některé z nich jsou mimořádně negativní, jako např. "podřadná" bytost, "hrozba" nebo "břemeno pro společnost".
4. Uplatňuje se vůči nim segregace, a tudíž jsou fyzicky i společensky distancováni od ostatních.
5. Mají negativní image (včetně jazyka).
6. Bývají předmětem zneužívání, násilí a brutálního zacházení někdy i s následkem smrti.

Tím, že jsou lidé s potížemi v učení dosazováni do těchto rolí a stávají se jim tyto věci, jsou jim odepřeny dobré věci, které běžní občané v životě zažívají:

- být součástí rodiny nebo malé intimní skupiny,
- mít transcendentální (inspirující) přesvědčení (víru),
- nezažívat bezprostřední hrozby a extrémní strádání,
- být považován za člověka a zažívat úctu,
- zažívat spravedlivé zacházení,
- mít přátele,
- mít práci, zejména smysluplnou práci,
- mít příležitosti k objevování a rozvíjení dovedností, schopností, darů nebo talentu,
- zažívat čestné a poctivé jednání,
- zažívat svou jedinečnost,
- mít přístup na místa, kde probíhá každodenní život,
- mít možnost přispívat a vidět, že jeho/její přispění ostatní uznávají a oceňují.

Tam, kde jde o pomoc lidem s potížemi v učení stát se občany, hrají myšlenky Wolfa Wolfensbergera velmi důležitou roli a mají velký vliv. **7 klíčů** je v mnoha ohledech dostupný a pozitivní model, který navazuje na dřívější práce významných myslitelů jako je Wolfensberger.

Klíč 1 – Smysl

Smysl znamená, že občané žijí životy, které jsou smysluplné. Cítí, že život dává smysl. Někdy zjistíme, že náš život ztratil smysl. K tomu často dochází, když kontrolu převzou jiní lidé, využívají nás nebo nás komandují.

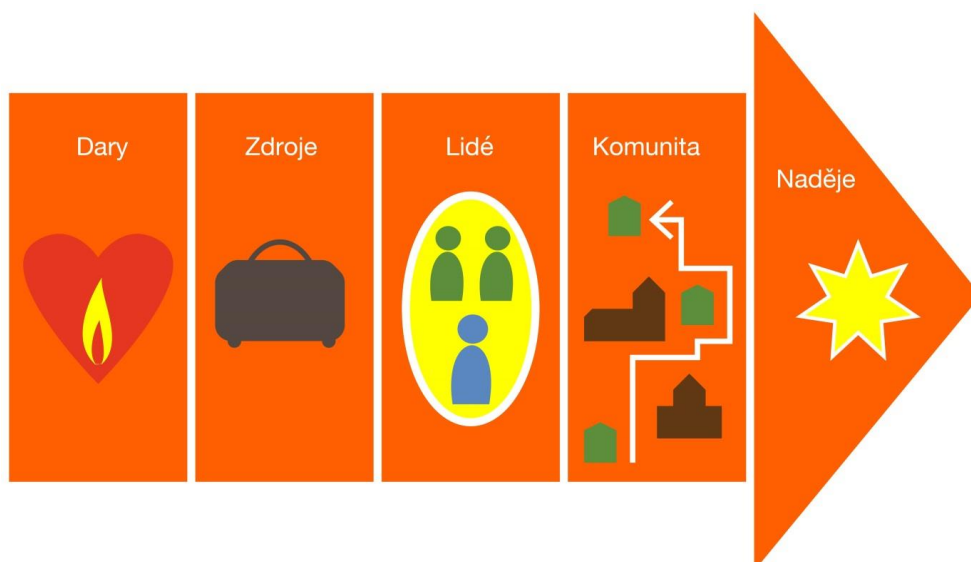
Můžeme ztratit pocit, že život dává smysl, nebo možná nedostaneme šanci ho najít. Potom si nevěříme. Zapomeneme, že máme dary, dovednosti a nadání. Můžeme plýtvat svým časem, nadáním i svými penězi. Můžeme si myslet, že se o nás nikdo nezajímá. Můžeme se cítit osamoceni a nejsme schopni se do čehokoliv zapojit. Můžeme ztratit naději a přestat věřit, že se věci mohou zlepšit.

Žít smysluplný život znamená:

- **Uvědomovat si své dary** – mít víru ve své jedinečné dary a najít způsob, jak je sdílet s ostatními.
- **Využívat své schopnosti** – využít všechno, co máme, co nejlepším způsobem.
- **Mít kolem sebe ty správné lidi** – najít lidi, kteří v nás věří a kteří nám pomohou najít vlastní cestu.
- **Být součástí společenství** – najít smysl díky tomu, že se zapojíme do věcí, které jsou důležité pro všechny.
- **Mít naději** – jít za svým snem i přes překážky. Život se musí žít.

Pro každého je důležité mít v životě smysl (cíle, naděje a sny a k tomu plán, jak je dosáhnout), protože to pomáhá člověku být samým sebou, být jedinečným. Pocit, že život dává smysl, je jako „jiskra“ v člověku. Dává také životu strukturu. Život přináší člověku víc spokojenosti a naplnění, když má nějaký cíl, když ho ostatní lidé vidí jako užitečného a jeho život jako smysluplný.

Náš životní cíl často souvisí s našimi jedinečnými dary, talenty a dovednostmi, které všichni máme. S lidmi se zdravotním postižením se často zacházelo, jako by neměli co dát, což je z podstaty špatně. Každý má co nabídnout ostatním a každý by měl dostat takovou pomoc, aby dokázal nalézt a uvědomit si své dary, talenty a dovednosti a sdílet je s ostatními.

Věci se nedějí, když nejsou smysluplné! Plány nemusí být pevné jako kámen a lidé nemusí mít mnoho cílů, ale plnohodnotní občané žijí způsobem, který nabízí uspokojení, osobní naplnění a ukotvuje je v jejich komunitě. Lidé stejně často nedojdou k cíli, jako ho dosáhnou.

Smysluplné plánování

Plánování by mělo vždy stavět na pozitivěch (snech, přáních, darech, dovednostech a nadání člověka). Při plánování je pro člověka a jeho rodinu velmi užitečné vyprávět svůj „příběh“, protože podrobnosti pomohou těm, kteří s lidmi pracují, lépe porozumět, kdo jsou a co zažili. Často na příběh člověka zapomínáme a tím se ztrácí možnost poučit se z toho, co fungovalo a co nefungovalo v minulosti. Těm, kdo spolupracují s lidmi, pomáhá, vědí-li, proč dělají to, co dělají a kdo lidé, kterým poskytují podporu a jejich rodiny skutečně jsou.

„Nesudte mě. Nezvládli byste ani polovinu toho, čím jsem se zabýval. Mám důvod, proč dělám věci, které dělám, existuje důvod, proč jsem, kdo jsem. “

[Anonym]

Jsou dvě oblasti, které pomáhají dobře plánovat podporu člověka způsobem zaměřeným na člověka:

1. „CO“ nebo PLÁN ŽIVOTA odpovídající na otázky typu:

- Sociální služba: Jak by měla vypadat celá služba včetně placené a neplacené pomoci?
- Bydlení: Jaké bydlení?
- Lidé: Kdo může pomoci?
- Čas: Jak bude člověk využívat svůj čas?
- Sny a přání: Jaké jsou sny a přání člověka?
- Člověk a jeho rodina: Jakou sílu a možnosti přináší člověk a jeho rodina do plánu?
- Komunita: Jaké další síly komunity lze čerpat?

2. „JAK“ nebo PLÁN PODPORY:

- Co se bude dít s člověkem a jeho rodinou?
- Jak my a ostatní člověku pomůžeme?
- Jaké další síly komunity lze čerpat?
- Co je důležité pro člověka z hlediska subjektivního i objektivního?
- Jaké jsou důležité detaily, které je potřeba vědět, abychom mohli člověku skutečně pomáhat?

V obou těchto oblastech je potřeba spolupracovat s člověkem a lidmi, kteří ho dobře znají a koho chce člověk zapojit.

Plán podpory by měl být dostatečně podrobný, aby se každý nový pracovník mohl na informace spolehnout a pracovat s člověkem bezpečně a konstruktivně, což vede ke smysluplnému životu.

Aby byly plány smysluplné a pro člověka vhodné, nemusí být nutně papírové. Využití multimédií (video, fotografie, audio, počítač atd.) může být pro člověka víc srozumitelné.

Plány, které leží v zásuvkách nebo ve skříních a které se nikdy nepoužívají nebo se používají pouze k vyhodnocení služby, jsou úplně zbytečné.

Život se musí žít a riziko je důležitou součástí života. Všichni riskujeme každý den a tím se učíme. To samé platí pro lidi se zdravotním postižením. Strach z rizika může znemožnit získávání zkušeností, omezit učení, seberealizaci, a nakonec učiní lidi zranitelnými.

Jak říká Wendy Perez: "Proč stále řešíme, když chtějí lidé se zdravotním postižením něco dělat? Ale když to samé dělají ostatní, nikdo tomu nevěnuje pozornost. "

Neznamená to, že bychom neměli brát v úvahu rizika spojená s novými zkušenostmi, ale mělo by se to dít pozitivním způsobem „jak to udělat“. Je potřeba věnovat pozornost tomu, čeho chce člověk dosáhnout a čeho dosáhne tím, že udělá něco nového. Využívat nové možnosti, které nám nabízí právní úprava, když lidé nemají schopnost rozhodovat sami za sebe.

Můžeme se poučit z toho, co se v minulosti nepovedlo, můžeme stavět na silných stránkách a zdrojích člověka, které mu pomohou, aby byl v bezpečí. Člověk může mít kolem sebe lidi, kteří mohou vytvořit síť podpory, aby umožnili člověku dosáhnout to, co chce. Je obzvláště důležité, aby podstupování rizika bylo vnímáno jako prostředek k dosažení, ne jako něco, co je potřeba potlačit, jak se často děje v důsledku nadměrně omezujícího přístupu poskytovatelů služeb.

Lidé musí mít naději na život, naději na dobrou budoucnost. Tato naděje pochází právě ze snů a cílů, krátkodobých i dlouhodobých, které nás nutí ráno vstát a usilovat o lepší věci.

Klíč 2 – Svoboda

Občané se rodí svobodní, ale někdy člověk o svobodu přijde. Lidé se zdravotním postižením, zejména lidé, kteří nekomunikují verbálně, často zjišťují, že kontrolu nad jejich životem má někdo jiný.

Naše svoboda je omezena, když:

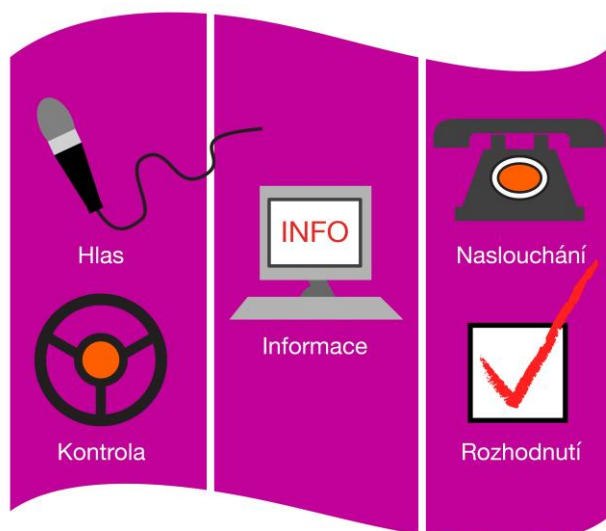
- **Nemáme kontrolu** – rozhodují za nás jiní lidé.
- **Nemáme důvěru** – cítíme, že nemůžeme říkat to, co bychom chtěli.
- **Nemáme nápady** – nevíme, jaké jsou možnosti, takže přijímáme to, co nám dají.
- **Nekomunikujeme** – lidé nevědí, jak s námi mají komunikovat.
- **Nerozhodujeme** – nic nového se neděje, věci se stále jen opakují.

Jsme svobodni, když:

- **Máme kontrolu** – nezapomeňme na to, že máme právo mít svůj život pod kontrolou.
- **Jsme viděni a slyšeni** – naučme se dávat najevo, co máme na mysli a požádejme o pomoc s tím, jak to vyjádřit.
- **Známe možnosti** – sežeňme si dobrou radu, získejme informace a zjistěme, jaké máme možnosti.
- **Je nám nasloucháno** – lidé nám musí naslouchat, aby skutečně pochopili, co říkáme.
- **Rozhodujeme se** – možná k tomu budeme potřebovat dobrého zástupce nebo podpůrce při rozhodování.

Svoboda lidem umožňuje, aby byli ve společnosti v právním smyslu viditelní, aby jim bylo skutečně nasloucháno a aby v životě činili důležitá rozhodnutí, jaká musí činit všichni občané. Svoboda přináší kontrolu, což znamená, že lidé jsou bráni vážně, nahlíženi jako schopní mluvit a jednat sami za sebe.

Svoboda znamená, že činíme vlastní rozhodnutí. K rozhodování lidé potřebují informace, kterým rozumí. Někteří lidé potřebují pomoc, aby promluvíli a rozhodovali a tato pomoc by měla přicházet od těch pravých lidí – lidí, kteří jim dávají svou péči a leží jim na srdci jejich nejlepší zájem. Je třeba věnovat čas poznávání člověka a způsobu, jakým komunikuje.

Komunikace

Lidi nikdo neposlouchá, neslyší je a nemohou se rozhodovat, když ostatní nerozumí způsobu jejich komunikace a nejsou k dispozici komunikační pomůcky, které by maximalizovaly začlenění a možnost volby.

V Anglii vyžaduje zákon o duševní způsobilosti (Mental Capacity Act (2005)), aby rozhodnutí činil člověk sám, nebo druhý člověk, který je mu co možná nejbližší. Zásadní je zajistit lidem všechny možnosti komunikace, aby se jim dostalo porozumění a podpory. Nemůžete rozhodnout o tom, že někomu chybí způsobilost rozhodovat se za sebe, aniž byste vynaložili veškeré úsilí pomoci mu, aby byl schopný sám za sebe komunikovat.

Rady a informace pro rozhodování

Lidé se nemohou rozhodovat, když neví, jaké mají možnosti, a proto potřebují rady a informace v podobě, která je pro ně srozumitelná.

Každý může činit některá rozhodnutí o některých záležitostech ve svém životě. Každý bude někdy hledat radu nebo žádat ostatní o pomoc při svém rozhodování. Někteří lidé se spolehnou na ty, komu důvěřují a kteří je dobře znají nebo znají jejich situaci, aby učinili rozhodnutí místo nich. Sdílení rozhodování obvykle zahrnuje zapojení někoho, komu člověk důvěřuje, kdo ví hodně o něm a okolnostech, aby mu pomohl a jednal v jeho nejlepším zájmu.

Někdy lidé učiní rozhodnutí, o kterém si ostatní myslí, že je chybné nebo nebude mít dobré důsledky, ale i takhle se lidé učí. Nerozumné rozhodnutí není nutně špatné rozhodnutí a vlastní rozhodnutí člověka by mělo být respektováno. Potřeba pomoci při rozhodování nedělá člověka více či méně občanem. Budou se dít špatné věci, když jiní lidé budou činit rozhodnutí o lidech se zdravotním postižením bez nich samých a bez zohlednění jejich dovedností a talentů, protože je nevidí jako skutečné občany.

Zákon o mentální způsobilosti (Mental Capacity Act (2005)) by měl být jedním z nejúžasnějších a přelomových předpisů pro lidi se zdravotním postižením a může mít dalekosáhlé dopady na to, jak jsou lidé podporováni v rozhodování. Zákon legislativně potvrzuje, že je třeba vycházet z toho, že dospělý (16 let a více) má plnou způsobilost o sobě rozhodovat (právo na autonomii), pokud se neprokáže, že mu chybí způsobilost přijmout rozhodnutí v době, kdy je ho třeba učinit. Zákon také ukládá lidem pomáhajícím v rozhodování učinit všechny využitelné kroky, aby informovali a pomohli člověku k jeho vlastnímu rozhodnutí, než dojdou k závěru, že mu chybí způsobilost a provedou její hodnocení.

Toto je důležitá výzva pro ty, kdo jsou placeni za pomoc lidem:

- Vždy předpokládejte, že se člověk dokáže rozhodovat.
- Buďte mistři v poskytování informací, které se týkají rozhodování. Poskytujte je takovým způsobem, kterému lidé rozumějí.
- Vytvářejte stále víc příležitostí k rozhodování.
- Vytvářejte a zavádějte plány, které budou stavět na rozhodovacích schopnostech člověka.
- Buďte ve všech rozhodovacích procesech zaměřeni na člověka.
- Zznamenejte procesy a výsledky.

Mluvit za sebe

Lidé se zdravotním postižením mohou mít mnoho důvodů, proč nedokážou dobře mluvit:

- mají malé sebevědomí,
- nikdo jim předtím nenaslouchal,
- potřebují komunikační pomůcky,
- chybí jim jistota, aby mohli být asertivní,
- jiní lidé za ně dlouho rozhodovali
- a mnoho dalších důvodů.

V těchto oblastech je důležité obhájcovství a hlavně sebeobhájcovství, skupiny vedené lidmi a pro lidi se zdravotním postižením. Hlas jednotlivce nemusí být tak silný nebo účinný, jako hlas skupiny lidí se stejnou životní zkušeností.

V současnosti existují silné národní sebeobhájcovské skupiny pro lidi se zdravotním postižením a jejich rodiny, jako např. Learning Disability England a National Forums a v mnoha oblastech země mají své skupiny People First a Self Advocacy.

Klíč 3 – Peníze

Potřebujeme peníze, alespoň tolik peněz, abychom mohli žít důstojně a bezpečně. Příliš mnoho lidí, zejména lidí se zdravotním postižením, žije v chudobě.

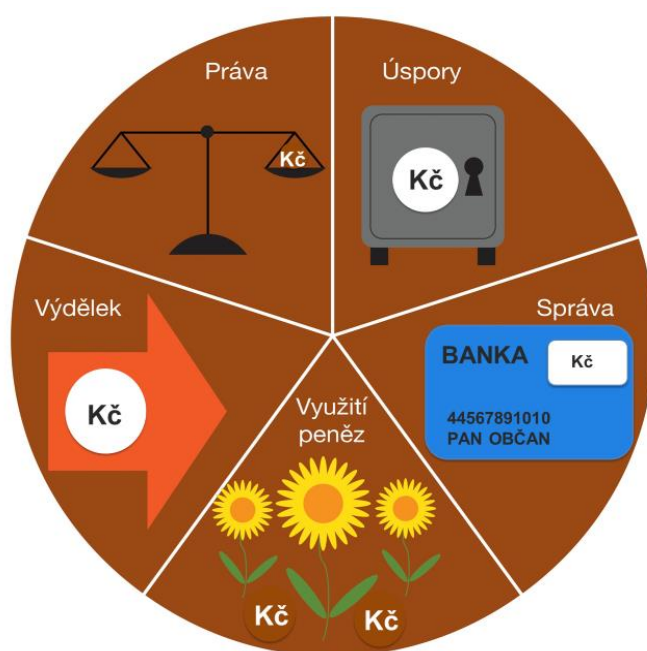
Nedostatek peněz znamená, že:

- **Žijeme v chudobě** – nemáme dost peněz na živobytí.
- **Jsme v pasti** – pokusy vydělat si nebo spořit přináší riziko.
- **Jsme závislí** – smiřujeme se s tím, co pro nás vyberou jiní lidé.
- **Jsme zneužíváni** – jiní lidé nás zneužívají tím, že si berou naše peníze, jako by byly jejich.
- **Jsme vystrašení** – cítíme, že se nemáme kam uchýlit.

Mít peníze, které potřebujeme, znamená:

- **Mít právo** – všichni bychom měli mít nárok na dostatek peněz, ze kterých se dá vyžít.
- **Mít placenou práci** – mnozí máme schopnost hledat si a najít si práci, vydělat si peníze.
- **Mít možnost rozhodovat se, jak je využijeme** – mít možnost použít peníze tak, abychom z nich vytěžili maximum.
- **Mít možnost je spravovat** – máme-li spravovat své peníze dobře, potřebujeme v tom někdy pomoc.
- **Mít možnost spořit** – všichni potřebujeme úspory, mít se o co opřít v případě krize.

„Peníze hýbou světem“, říká přísloví a je v něm kus pravdy. Peníze dávají lidem statut a umožňují jim kontrolu. Kontrola nad penězi nám dává možnost realizovat naše plány, vytváří možnost motivovat druhé, aby jednali v našem zájmu. Peníze znamenají moc.

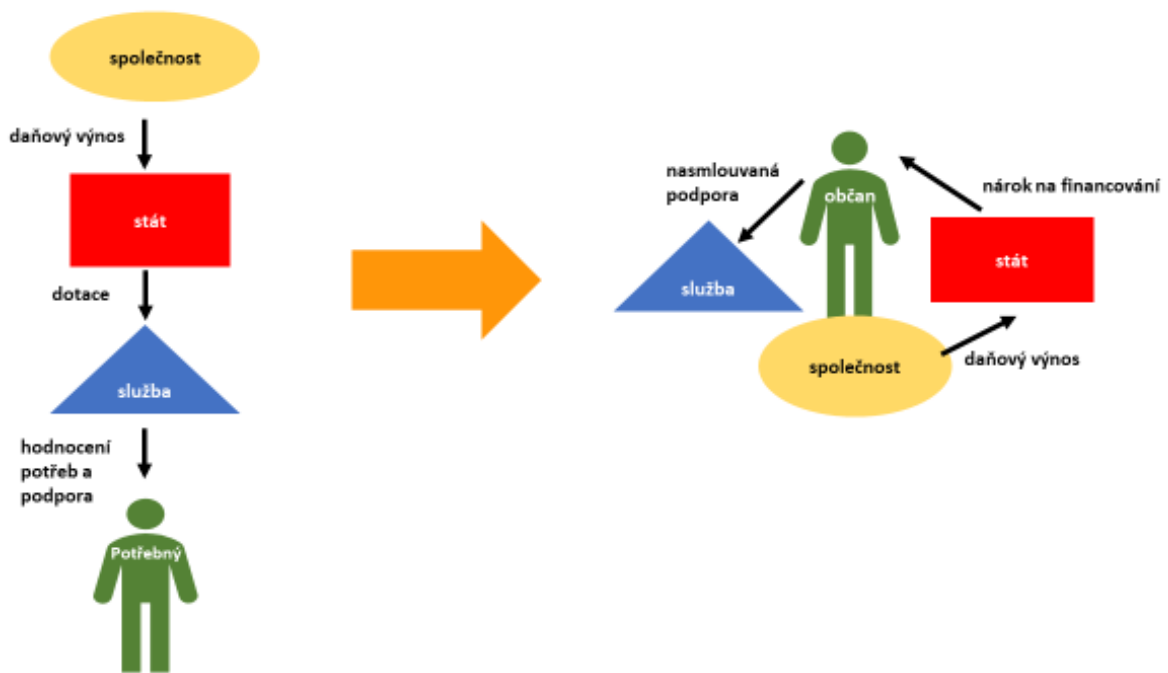
Nemůže-li člověk zvyšovat a kontrolovat své příjmy, např. prací, je bezmocný. Je odkázaný na pomoc, o které jiní rozhodnou, jestli ji potřebuje. Takový člověk je pak nahlížen jako „potřebný“. Simon Duffy nazývá tento model organizace sociální pomoci **modelem kvalifikovaných darů**. Člověk je na konci řetězce, který tvoří ti, kteří mají moc a kontrolu nad penězi. Tento model nijak nerozvíjí občanství.

Převládající model poskytování většiny veřejných služeb, včetně zdravotní péče, vzdělání a sociální péče, je **modelem kvalifikovaných darů**. Lidé se ocitají na konci řetězce moci a kontroly, na jehož začátku je výběr daní. Daně jsou příjmem státního a místních rozpočtů a komunita tím deleguje odpovědnost postarat se o lidi, kteří podporu potřebují. Pomocí dotací pak státní a samosprávné úřady financují poskytovatele veřejných služeb. Odborníci posuzují, jakou podporu a v jakém rozsahu lidé potřebují. Tato podpora je pak poskytována těmi, kteří jsou financováni z veřejných rozpočtů. V tomto procesu nemá člověk, pro kterého jsou peníze vlastně určeny, nad jejich tokem žádnou kontrolu.

Ve skutečnosti je situace ještě horší. Kontrola lidí se zdravotním postižením ze strany poskytovatelů sociálních služeb je nenápadná, ale v kombinaci s bezmocností a vyloučením může lidi naprosto zbavit příležitostí a možností být občany. V současnosti, kdy je z odborného hlediska zřejmé, že ústavní služby nejsou vhodné, jsou pořád ještě standardně nabízeny. A není to tím, že by lidé se zdravotním postižením ústavní služby „poptávali“. Důvodem je spíše to, že jako každý jiný systém, i systém pobytových služeb má zájem na tom, aby se udržel. Není to zájem lidí se zdravotním postižením, ale existenční zájem lidí pracujících ve službách. Služby poskytované lidem se omezují na to, co je k dispozici, individuální potřeby jsou druhotné. Nabízí se standardizované a často vylučující služby, které vytváří překážky v tom, aby člověk mohl být občanem.

Změna ústavních služeb na služby, které může člověk kontrolovat a které mu umožňují žít svůj život, vyžaduje čas, energii, změnu stylu práce a někdy i změnu formy nebo místa zaměstnání. Existující služby se pochopitelně brání takovým změnám a systém financování je udržuje v tomto staromódním stříhu. **Model kvalifikovaných darů** se nakonec jeví jako dar, ze kterého těží hlavně darující, nikoliv jako pečlivě promyšlený dar odpovídající potřebám jednotlivce.

Možná je toto tvrzení příliš radikální, existuje určitě mnoho služeb, které se snaží, aby mohli lidem se zdravotním postižením nabízet to, co skutečně potřebují a podporují je v tom, aby mohli být občany. Systém je však dostatečně nerozvíjí, protože moc a kontrola je soustředěná na těch nesprávných místech a neumožňuje lidem mít kontrolu nad svým životem. Nemusí tomu tak být! Není nic přirozeného na organizaci sociální pomoci **modelem kvalifikovaných darů**. Potřebujeme systém, ve kterém lidé se zdravotním postižením mají reálnou moc a odpovědnost, a kde vztahy mezi lidmi se zdravotním postižením, profesními skupinami, politiky a úředníky budou mnohem vyváženější. Tento model nazýváme **model občanství** (Duffy, 1996).

Model **občanství** je model, ve kterém:

- Občané mají kontrolu nad svým životem a veškerá podpora, kterou potřebují, směřuje k naplnění jejich života.
- Občané žijí svoje životy jako součást komunity, kterou tvoří rodina, přátelé a spoluobčané.
- Další podpora, když je nutná, přichází ve formě přiznaného nároku, který je stanoven za férových, otevřených a odpovídajících podmínek a pravidel.
- Občané si můžou zajišťovat podporu z jim přiznaných zdrojů uvnitř nebo vně své komunity. Profesionální služby jsou poskytovány na základě rovnosti mezi občanem a profesionálem.

Osobní rozpočty

Nejlepší cestou, jak mít kontrolu nad tím, kdo a jak člověku poskytuje podporu v oblasti sociální, v oblasti vzdělávání nebo zdraví, je mít osobní rozpočet. Anebo mít někoho, kdo tento rozpočet pro člověka se zdravotním postižením spravuje. Když má někdo k dispozici osobní rozpočet, bývá v zajištění si podpory kreativní. Lidé by měli být o této možnosti informováni a vyžadovat ji. Osobní rozpočty umožňují kontrolu nad penězi, nad nasmílovanou podporou, dávají možnost zajistit si jinou formu podpory, která reaguje pružně na potřeby člověka a umožňuje mu žít dobrý život. Osobní rozpočty někdy nefungují tak, jak by mohly, protože jsou svázány přebujelou administrativou a byrokracií. Více informací o osobních rozpočtech v Anglii najdete na NHS Choices or Think Local Act Personal.

Klíč 4 – Domov

Každý občan někam patří. Má své místo, domov, kde se cítí bezpečně a jistě, je součástí společenství, které mu vyhovuje.

Mnozí lidé se zdravotním postižením žijí ve svých rodinách příliš dlouho, nebo uvízli v tzv. pobytových službách.

Ne každý domov je opravdovým domovem. Není jim, když:

- **Nemáme žádné soukromí** – nemáme svobodu dělat věci po svém, mít možnost být mrzutý nebo „upustit páru“.
- **Nežijeme na správném místě** – může se stát, že skončíme v komunitě, v níž nechceme žít, daleko od lidí, které milujeme.
- **Jsme zavřeni** – můžeme skončit zamčeni uvnitř, bez možnosti pozvat naše nejbližší dále či sdílet s nimi náš domov.
- **Nežijeme se správnými lidmi** – můžeme být nuceni žít s lidmi, které nemáme rádi a kteří nám ubližují.
- **Nemáme žádná práva** – můžeme skončit nesvéprávní.

Opravdový domov je, když:

- **Máme soukromí** – domov je místo, kde se můžeme rozvíjet, můžeme bezstarostně vykonávat své osobní potřeby.
- **Někam patříme** – domov je místo, kde se odehrává náš život, kde zapouštíme kořeny a můžeme dát najevo své občanství.
- **Rozhodujeme, koho pozveme dál** – měli bychom mít možnost pozvat na návštěvu své sousedy, přátele a rodinu a měli bychom mít možnost jim říct, kdy mají odejít.
- **Se cítíme bezpečně** – měli bychom mít možnost žít s lidmi, které máme rádi a nikdy bychom neměli žít ve strachu.
- **Máme právní jistotu** – měli bychom mít k místu, kde bydlíme, právní vztah a neměli bychom žít v obavách, že o svůj domov přijdeme.

Říká se, že „domov je tam, kde je srdce“ a je to pravda. Domov upevňuje člověka v jeho komunitě a je to základ života. Dává nám postavení, přítomnost komunity a materiální zajištění, které je často po smrti odkazováno nejbližším příbuzným, což je pro některé lidi velmi důležité. Samostatný domov pomáhá prosazovat občanství. Doma mohou být lidé sami sebou a vyjádřit svou osobnost skrze styl výzdoby a vybavení bytu.

Domov je místo, kam přivádíme děti, zveme rodinu a tvoříme šťastný život plný vzpomínek. Lidé by se měli cítit dobře a ustáleně a měli by mít možnost dělat to, co chtějí a mít svoje soukromí.

Domov by měl být především místo, kde se lidé cítí v bezpečí, protože lidé, kteří zde žijí, jsou lidé, kteří se rozhodli být spolu, většinou proto, že se milují a respektují a nemusí se bát násilí a hrubého zacházení. Domov by měl chránit a poskytovat přístřeší. Žijeme ve společnosti, kde je soukromí domova, až na výjimky, silně chráněno zákonem.

Bohužel domov pro lidi se zdravotním postižením je často něco zcela jiného. Dokonce i samotný pojem „domov“ se bere jako něco zcela jiného. Svěprávní občané žijí „doma“, zatímco lidé se zdravotním postižením žijí v „domově“. Domov pro lidi se zdravotním postižením bývá nazýván „lůžko“, „oddělení“, „zařízení“, „umístění“ a lidé zde přestávají být lidmi a stanou se „obyvateli“. Často nemají žádné vlastnictví, osobní majetek, úspory, bezpečí a lidé tu bývají umístěni mezi lidi, které si nevybrali, kteří mají podobné postižení.

Kromě toho všeho, když člověk se zdravotním postižením udělá někomu jinému (většinou členovi personálu) něco, co se jim nelíbí, mohou být vyloučeni a přicházejí o svůj domov.

Ubytovací možnosti často nebývají plánovány v životě člověka dostatečně dlouho dopředu, takže pokud je potřebný zákonný zástupce nepřítomen v momentě, kdy se chce člověk stěhovat, může dojít ke zdržení celého procesu. Stojí za to přemýšlet o budoucnosti lidí se zdravotním postižením co nejdříve. Je důležité začít brzy a pomoci lidem zvyšovat schopnost rozhodovat se a mít pod kontrolou to, kde chtějí žít. Lidem, kteří nemají možnost koupit si či pronajmout dům nebo byt sami, může pomoci opatrovník nebo podpůrce.

V naší společnosti má většina lidí svůj domov. Přesto nerovnost stoupá a lidé s nízkým příjmem jsou stále více nuceni využívat pronájmu. Ale ať už si byt zakoupíme či pronajmeme,

všichni máme potřebu mít kvalitní domov a právo v něm setrvat, jak dlouho chceme. Existují možnosti sdíleného nájmu nebo společného vlastnictví. A nemusí to být nutně tak složité, jak se zdá být.

Sdílení domova se v naší společnosti využívá v několika případech: sdílení s lidmi, které milujeme, respektujeme a chceme s nimi být, či po krátkou dobu například když jdou mladí lidé na univerzitu či si šetří na vlastní budoucí domov. Je také možnost žít se svou rodinou, když dospějete, ale neměli bychom v rodině setrávat v dospělosti, pokud nechceme.

Lidé by měli mít možnost sami rozhodnout, s kým chtějí v případě sdílené domácnosti žít a mít pod kontrolou, co se v jejich domě děje. Stejně důležité je, aby byla lidem v jejich domě poskytnuta pomoc. a to od člověka, kterého si sami vyberou, aniž by to jakkoliv ovlivnilo jejich nájem či právo zůstat tam, kde jsou, pokud se změní situace.

Tato možnost volby je pro lidi se zdravotním postižením často omezena nebo vůbec neexistuje, a to především ve sdílených domácnostech.

Domov je pro člověka útočištěm, v němž by mělo být respektováno soukromí lidmi, kteří člověka navštěvují nebo se o něj starají. Každý domov by měl vypadat, cítit, vonět a být brán jako domov – mimořádný a cenný prostor pro každého z nás.

Klíč 5 – Podpora

Občané potřebují podporu. Každý potřebuje podporu. Pomáhat je dobré. Mnoho lidí se zdravotním postižením je však příliš závislých na těch, kteří jim pomáhají. Dostane se jim pomoci za cenu svobody. To je špatný způsob pomoci.

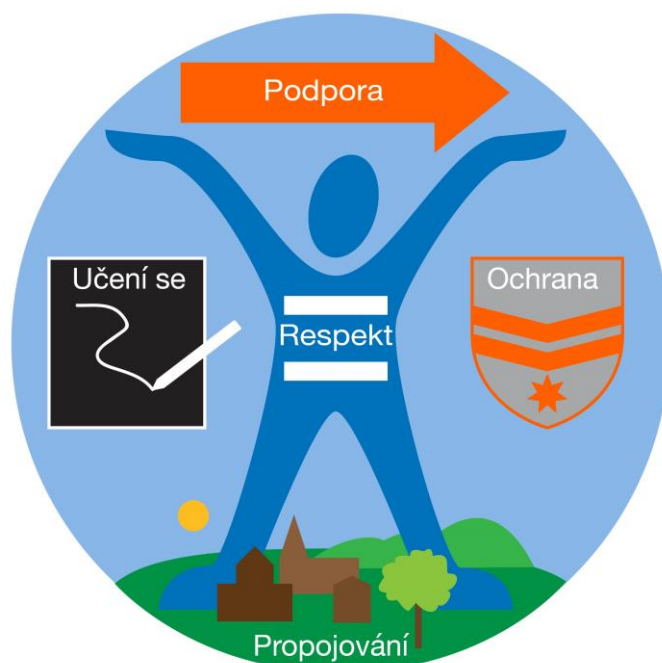
Špatná podpora se projevuje:

1. **Kontrolou** – když nás lidé nepodporují v tom, co je pro nás důležité.
2. **Závislostí** – dělá nás to slabšími a mnohem více závislími na ostatních.
3. **Segregací** - jsme odříznuti od běžného života.
4. **Nesouladem** – člověk, který nám pomáhá, s námi „neladí“, není pro nás vhodný.
5. **Zneužíváním** – když lidé zneužívají moc, již nad námi mají.

Díky dobré podpoře jsme silnější. Dobrá podpora:

1. **Dává** – dává nám to, co potřebujeme, abychom pracovali na svých plánech.
2. **Učí** – díky dobré podpoře se stále učíme a využíváme nejlépe své schopnosti.
3. **Spojuje** – dobrá podpora nás propojuje s ostatními lidmi a staví mosty ke komunitě a k životu v ní.
4. **Respektuje** – dobrá podpora je založená na úctě, je poskytována v duchu rovnosti a vzájemného prospěchu.
5. **Stojí na naší straně** – dobrá podpora znamená mít někoho, kdo „kope za nás“.
6. **Vytváří nezávislost** – dobrá podpora vede k větší nezávislosti a pomáhá nám, abychom dělali věci a mysleli sami za sebe.

U mnoha lidí se zdravotním postižením bude podpora, která jim bude poskytnuta, většinou placená. Kvalitní podpora, která pomáhá člověku rozvíjet se na základě jeho silných stránek, darů a nadání, nesmírně přispívá k tomu, že ho ostatní občané vnímají pozitivně. Cílem placené podpory by mělo být vždy to, že pomůže lidem zvýšit jejich odolnost i schopnosti a najít si svobodně vlastní láskyplné vztahy, ve kterých najdou podporu a ve kterých dlouhodobě zůstanou, což jim nahradí placenou podporu.

Skutečnost je taková, že placená podpora je prací. Lidé poskytující podporu mohou odejít, protože se nedokážou vyrovnat s problémy v zaměstnání nebo chtějí kariérně růst. Mohou být také nemocní, mohou mít rodiny a svůj vlastní život, který bude ve skutečnosti vždy na prvním místě. Všechny tyto věci mohou a mají významné negativní dopady na lidi se zdravotním postižením.

To, že se do náboru a udržení své placené podpory naplno zapojí lidé a jejich rodiny, je velmi důležité, protože jim to dává moc a kontrolu nad tím, kdo a jak jim pomáhá.

Placení podpůrci by vždy měli mít jasno v tom, co je jejich prací. Jejich práce spočívá v tom, že pomáhají člověku být stále víc nezávislým a také mu pomáhají rozvíjet dlouhodobé a prospěšné vztahy založené na jeho dovednostech, darech a nadáních.

Pomoc by měla být poskytována s úctou, zasazováním se za podporovaného člověka, její součástí by měla být dobrý rada a učení se novým věcem. Podpora je vzájemná a skládá se z dávání a přijímání. Obě strany z ní něco dostanou. Každý člen společnosti někdy potřebuje a dostává podporu, což je dobře, protože díky tomu, že na sobě vzájemně závisíme, se stáváme občany. Podpora je dobrá a všichni lidé by měli mít jistotu, že se jim jí dostane bez ohledu na to, zdali mají postižení, či nikoliv. Vzájemná závislost je součástí občanského života. Špatná a nevhodná podpora může ohrozit svobodu, sociální postavení, práva a povinnosti lidí se zdravotním postižením a v nejhorším případě může vést k promarněnému životu a smrti.

Klíč 6 – Život

Občanství znamená možnost prosadit se. Toho dosahujeme tím, že se zapojujeme a pomáháme, aby naše komunita byla lepším místem. Mnoho lidí se zdravotním postižením je vyloučeno z komunitního života.

Být bez komunity znamená být bez života, být:

1. **Znudění** – skončíme znuděně, žijeme bez cíle.
2. **Nedocenění** – nikdo nezjistí, co můžeme nabídnout, protože nejsme součástí komunity.
3. **Na nesprávném místě** – někteří z nás skončili jako klienti služeb, které jsou jen podivnými napodobeninami běžného života.
4. **Osamělí** – bez komunity nezískáme nové přátele a můžeme ztratit přátele, které máme.
5. **Odpojení** – bez vztahů jsme slabší a naše možnosti jsou omezené.

Komunita je místem, kde probíhá život. Měli bychom mít možnost:

1. **Připojit se** – v naší komunitě najdeme mnohem více, pokud se správně díváme.
2. **Pracovat** – naše komunita nás potřebuje, vždy existuje spousta věcí, které můžeme udělat, abychom pomohli.
3. **Bavit se** – najdeme místa, kde jsme šťastní, můžeme se smát a odpočívat, bavit se.
4. **Být spolu** – být součástí komunity znamená potkávat jiné lidi a navazovat přátelství.
5. **Být silní** – společně můžeme dosáhnout mnohem víc než sami.

Život znamená bavit se, prožívat dobré i špatné dny a setkávat se s ostatními lidmi v mnoha různých situacích. Znamená to vzít na sebe riziko a být u toho.

Jsme nejúspěšnější a ze života vytěžíme maximum, když to, co v životě děláme, vychází z našich darů, nadání, koníčků a zájmů. Právě to jsou věci, které nám pomáhají spojit se s druhými lidmi a vytvářet s nimi pozitivní a trvalé vztahy.

Práce je důležitou součástí života. Dává nám postavení, respekt, umožňuje placení účtů, spojuje nás s druhými lidmi, zvyšuje naše dovednosti i vlastní hodnotu. Práce má mnoho různých podob, od povinností rodiče po placenou práci na plný úvazek. Každá práce je stejně významná. Lidé se zdravotním postižením chtějí pracovat a mohou pracovat, což je klíčová součást občanství.

Dovolené a prázdniny jsou důležité pro udržení motivace lidí, nabytí nových zkušeností a získání nových přátel. Většina z nás dnes tráví dovolenou v zahraničí, proto musíme mít pas. Součástí běžného života je tedy i možnost plánovat pravidelné dovolené mimo domov.

Mimořádně důležitým politickým právem všech občanů je právo volit. To znamená být registrován a získat informace, kterým člověk rozumí, a získat jakoukoli pomoc, kterou může potřebovat při odevzdání svého hlasu. Lidé se zdravotním postižením budou i nadále pasivními příjemci opatření a nebudou mít možnost věci ovlivňovat, pokud nebudou mít podíl na politické moci.

Být aktivní v komunitě a přispívat k jejímu fungování je důležitou součástí budování bezpečného, obohacujícího a inkluzivního života. Sousedé a klíčoví místní lidé jsou důležitou součástí každodenního života jednotlivců a pozitivní vztahy s nimi pomáhají rozvíjet občanství. Dary a nadání lidí se zdravotním postižením jsou stavebními kameny, které jim pomáhají přispívat a být doceněnými.

Mít plný život neznámá, že se člověk musí stát starostou města nebo být zvolen občanem roku (i když by to mohl být cíl!). Pro překonání předsudků a pro vytváření trvalých a cenných přátelství a vztahů je životně důležité být známý jako „místní“, sused, podílet se na něčem, být vidět, pracovat a využívat místní zařízení pro volný čas a vzdělávání společně s ostatními občany.

Poskytovatelé služeb často přehlíželi přínos, lásku a dary, které může člověk se zdravotním postižením nabídnout. Místo toho věnovali mnohem více úsilí osobní péči. Může to být proto, že ti, kdo pomáhají, nevědí, kde začít nebo jak propojit lidi s příležitostmi, které nabízí komunita, nebo prostě nerozumí své roli. Pouze uprostřed komunitního života budou lidé se zdravotním postižením schopni navázat spojení, která jim umožní dosáhnout dobrého života, budou méně závislí na placené podpoře a budou bezpečnější ve své komunitě.

Klíč 7 – Láska

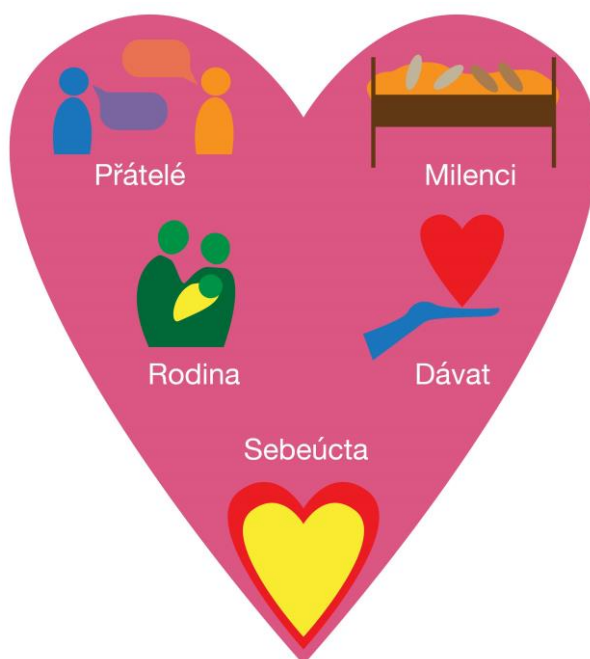
Nejdůležitější věcí na světě je láska. Láska existuje, i když chybí občanství, ale opravdové občanství posiluje moc lásky ve světě. Lidé se zdravotním postižením mohou milovat a být milováni stejně jako kdokoli jiný. Ale svět, ve kterém žijeme, nám to někdy ztěžuje.

Je těžké žít život bez lásky, může vyústit v:

1. **Zneužívání** – můžeme být zneužíváni, nuceni k sexu nebo být jinak zraňováni.
2. **Zlomení** – můžeme přijít o své rodiny a promeškat šanci mít děti.
3. **Osamělost** – život bez kamarádů, i když jsme obklopeni lidmi.
4. **Strádání** – může nám chybět intimní vztah.
5. **Uzavření se** – můžeme se ocitnout v „obklíčení“, bez vůle milovat a se strachem otevřít se světu.

Lásku je vždy možné najít, je spojená s:

1. **Sebeúctou** – nesmíme dovolit jiným lidem, aby nám ubližovali a využívali nebo zneužívali nás.
2. **Rodinou** – být součástí rodiny, máme právo mít vlastní rodinu.
3. **Kamarády** – hledat a nacházet opravdové kamarády, lidi, kteří si nás cení proto, že jsme takoví, jací jsme.
4. **Milenci** – jsme lidské bytosti, s právem a touhou milovat a vést aktivní pohlavní život.
5. **Dáváním** – je to schopnost dávat lásku druhým lidem.

Láska je základ života. Bez lásky lidé umírají. Je dokázáno, že samota zabíjí. Láska je spojovací klíč, bez kterého by občanství nemělo význam. Láska nás může dělat zranitelnými, ale zároveň nás chrání proti zneužívání.

Láska přichází v mnoha formách a všechny jsou stejně důležité. C. S. Lewis hovoří o dvou typech lásky (Lewis, 1960). „Potřeba lásky“ (to, co potřebuje dítě od rodiče) a „dávání lásky“ (láska, kterou dáváme jeden druhému skrze lidskost). Láska je důležitá pro každého a většina lidí doufá a sní, že najde lásku skrze rodinu, přátele, vztahy, sex a děti. Lidé zůstávají živí skrze dávání a přijímání lásky a laskavosti a skrze širokou škálu pocitů a emocí (od pravé lásky ke zlomenému srdci). Láska, tak jako občanství, znamená být zodpovědný za druhé a být schopný respektovat odlišnosti každého člověka.

Všechny typy lásky potřebují péči a rozvoj a lidé se zdravotním postižením, hlavně lidé s potížemi v učení, se to neměli jak naučit, protože obvykle žili život v izolaci, segregaci, diskriminaci, shromáždění na jednom místě. Lidské vztahy jsou zrcadlem, jak o sobě lidé přemýšlí nebo jak k nim přistupuje jejich okolí. O lidi se zdravotním postižením mohlo být špatně pečováno a oni mají pocit, že nejsou sexuálně atraktivní a vidí sami sebe jako asexuální. Mohli být během svého života diskriminováni, proto nedůvěřují druhým a nehledají pozitivní vztahy. Lidé se zdravotním postižením tak mohou potřebovat podporu, aby se cítili dobře a také podporu při rozvíjení a udržování láskyplných vztahů.

Lewis hovoří o čtyřech formách lásky. Tento popis může být užitečný pro poskytovatele služeb, aby se mohli zamyslet nad tím, jak pomoci lidem s potížemi v učení ve vztazích a v naplnění potřeby lásky.

1. Náklonost

To je láska, kterou lidé zažívají od svých rodičů anebo blízkých lidí, kteří je vychovali. Je to láska bez vynucování, láska, které nezná diskriminaci a je bez podmínek. Říká se jí přirozená láska nebo láska, která se rodí z blízkosti. Pokud tuto lásku člověk nezažije, tak je v životě velmi zranitelný a může působit destruktivně směrem k sobě i k druhým.

2. Přátelství

Láska, která se rozvíjí v silné pouto skrze společné zájmy, vlastnosti, zážitky a aktivity. Přátelství si svobodně vybíráme a může vydržet po celý život, anebo může skončit, když se změní naše zájmy a aktivity. Lidé mohou mít široký okruh známých, ale pouze několik skutečných přátel. Vybírání přátel a udržení vztahů vyžaduje určitou podporu u lidí, kteří v minulosti neměli příležitost navazovat vztahy. Tito lidé často nedokáží rozlišit, zda jsou k nim ostatní opravdu hodní, laskaví a upřímní, anebo je chtějí pouze využít.

3. Zamilovanost (éros)

Zamilovanost je provázena silnými pocity, které přicházejí skrze přitažlivost, touhu a přání po spojení těla a mysli. Tato láska je velmi mocná a občas může vzniknout z přátelství. Pokud se

tak nestane, mohou být lidé, kteří předtím neměli zkušenosti se vztahy, zmateni. Většina lidí chce zažít sexuální vztah, který může, ale nemusí vést k závazkům a rodině. Pro lidi je velmi důležité, aby byli druhými viděni jako přitažliví a hodni lásky. Obvykle se právě tak cítí po sexuální zkušenosti, kterou si svobodně vybrali.

4. Dávání lásky (nezištná láska, křesťanská láska)

Je to láska směrem ke druhým lidem v rámci společenství, kterou dávají humanitně založení lidé bez očekávání, že dostanu lásku zpět. Toto je láska, která drží společenství při sobě a lidé, kteří dávají lásku touto cestou, jsou ve společnosti ceněni.

Citizen Network

Společně s vydáním této příručky, kterou napsali Sam Sly a Bob Tindall, zahajujeme činnost mezinárodního volného sdružení, které se snaží o společné prosazování občanství pro všechny. Všude na světě lidé dokazují, že každý člověk může být občanem bez ohledu na rasu, pohlaví, sexuální orientaci nebo zdravotní postižení. Každý člověk může přinášet komunitě svůj cenný příspěvek a slušná komunita je taková, která tento příspěvek vítá a podporuje.

Je nejvyšší čas, abychom tyto bohaté mezinárodní zkušenosti začali využívat. Dejme se do práce společně, zorganizujme se, učme se a staňme se mocnou silou vedoucí ke změně.

Přidejte se • najděte spojení • sdílejte nápady • najděte pomoc

Navštivte nás na: www.citizen-network.org

Sledujte nás na: @citizen_network

Jsme na facebooku: fb.me/citizennetwork

The Centre for Welfare Reform

The Centre for Welfare Reform je nezávislá společnost pro analýzy, výzkum a vzdělání. Jejím cílem je reformovat stávající sociální stát tak, aby podporoval občanství, rodinu a komunitu. Nabízí inovace v sociální sféře, sdílí je a ovlivňuje vládu i společnost směrem k dosažení nutných reforem.

Více informací najdete na www.centreforwelfarereform.org

Vydáváme měsíčně elektronický zpravodaj, k jehož odběru se můžete přihlásit na adrese: bit.ly/CfWR-subscribe

Můžete nás sledovat na twitteru: @CforWR

Najdete nás na Facebooku: [fb..me/centreforwelfarereform](https://fb.me/centreforwelfarereform)

O autorech

Sam Sly

Sam je konzultantkou na volné noze a spolupracuje s organizací Enough is Enough Time4Change a je rovněž členkou správní rady organizace Association for Quality Checkers, poradkyní v organizaci Cornwall People First a ředitelkou Brook Housing.

Sam připravuje založení organizace Support Organisation in Devon, jež vychází z uskupení Citizenship called Me & Mine. Spolupracuje s lidmi s potížemi v učení a jejich rodinami již déle než 25 let jako sociální pracovníce, inspektorka kvality, zadavatel v oblasti sociální a zdravotní péče i jako poskytovatel.

Email: sam.sly@enoughisenough.org.uk

Website: www.enoughisenough.org.uk

Bob Tindall

Bob spolupracuje s lidmi s potížemi v učení, jejich rodinami a přáteli již čtyřicet let. Snaží se rozvíjet komunitní služby na základě běžných životních principů.

Bob byl dříve ředitelem organizace United Response a v současnosti pracuje jako prozatímní ředitel uskupení Dimensions.

Překlad:

Překlad do češtiny vznikl v roce 2019 v rámci 9. konference PRO ZMĚNU.

Na překladu se podíleli: Jiří Černý, Relá Chábová, Eva Kožnarová, Alfred Richter, Jan Strnad, Veronika Škopová, Jan Talich a Libor Vavřík.

